

למה פרסת סוס מביאה מזל?

מי המציא את הפרסה כמגן מפני עין הרע? מה הסיפור שלה? האם ואיך היא קשורה ליהדות? שימי שי

שימי היקר

בוא נלך מהסוף להתחלה. הקשר ליהדות ברור: את הפי' רסה נהוג לתלות בכניסה לבית, לא רחוק מהמקום שבו יהודים קובעים מוזהב. ובמי' קרה, גם המוזהב וגם הפרסה נקראות על שם הדבר שאליה מחברים אותן. אבל כאן הקשר נגמר. עובדי אלילים הציבו קמעות בפתח הבית הרבה לפני יציאת מצרים.

כל הסיפורים האלה נוצרו בקובע מתי לקבע מתי האמונה הטפלה הזאת נולדה ומי הראשון שהחליט שפרסת ברזל תביא לו מזל. אבל אפשר להעלות ניחוש מלומד

"הסיפור" של הפרסה פחות ברור, כי זה לא סיפור אחד. יש אנשים שתולים את הפרסה כשקרניה פוגות מעלה, כדי שהמזל יאסוף בתוכה, יש שתולים אותה הפוך כדי שהמזל יישפך על הבית. יש המשייכים אותה לאלת הירח, או לפחות לחלקים מסוימים באני-טומיה שלה, ויש שמקשרים אותה לקרוי שים קתולים. וזה אולי הסיפור המפורסם ביותר: סיפורו של הקדוש דונסטן, שהי תחילת את הקריירה שלו לפני כאלף שנה בתור נפח ומפרזל.

לסיפור הזה יש כמה גרסאות, אך בוו שנמצאת תחת ידי (של אדוארד פלייט, מ'1871) דונסטן מקבל ביקור מהשטן בכי בודו ובעצמו. הקדוש הערמומי מנצל את היות השטן מפריס פרסה וממסמר לרגלו פרסת ברזל, וכשהשטן מתפלל בכאבים הוא סוחט ממנו הבטחה שלא להיכנס לבית שנושא את סימן הפרסה.

אז האם דונסטן המציא את תליית הפרסה? מובן שלא. כל אלה הם ברים בדיעבד. כיוון שלא נהוג להוציא פטנט על אמונה טפלה, קשה לקבוע מי היה הראשון שהחליט שפרסת ברזל תביא לו מזל. למרבה המזל, לא קשה לנחש מתי בערך הוא חי ומה עבר לו בראש.

פרסת הברזל הפכה לנפוצה בימי הביניים, כשברזל היה שיא הטכנולוגיה. אני שים התייחסו אל הנפח באותה חרדת קודש שבה התייחסו למדען בתחילת המאה ה-20 ולמתכנת המחשבים בסופה. ליוונים, לרר

מאים, להודים, לקלטים – כלולם היו אלים נפחים, ואפילו בספר בראשית מוזכר טובל קין "לטש כל חרש נחושת וברזל".

ברזל שיפר כל כך את חיינו, שרק טבעי היה מצדם להתחיל לייחס לו סגולות קסם. פלוטארכוס, לפני 2,000 שנה, כינה אותו "עצמות האלים", ובימי הביניים השתמשו בו כדי להגן לא רק מפני חרבות, אלא גם מפני פיות, מכשפות ורוחות המתים. אנשים היו משתמשים בחתיכות ברזל כקמעות בלי קשר לצורתם.

אז בוא נדמיין מין איש כזה, של ימי הביניים, שהולך בשרה ופתאום מבחין במשהו מנצנץ: פרסה משומשת שנשרה מהסוס. "הו", חושב לו האיש, "אני באמת בר מזל אם האלים הניחו בדרכי מין דבר מופלא שכזה. אני הולך לקחת ולמסמר את זה אל דלת הבית שלי, למזל". כמעט אפשר לומר שהגיזון.

שאלות לבלדד השוחי: askbildad@callist.co.il

האם יש מתכון למקוריות?

מתכון עדיין אין, אבל את התבלינים המדע גילה

גם ג'ונה לרר מנסה לפצח את סוד היצירתיות של הישראלים. לדבריו, אך גם לדברי קברניטי טכנולוגיה כגון סרגיי ברין ואריק שמידט מגוגל וסטיב באלמר ממיקרוסופט, כאן בישראל קורה משהו שגורם לנו להוביל על היפנים, הקוריאנים, ההודים והבריטיים. ברעית היצירתיות שהיא אהנוה הופי כת את ישראל מרצועת ארמה צחיחה, מוקפת אייבים ונטולת משאבי טבע, למי עיין של המצאות ופטנטים. לרר, עיתוי נאי אמריקאי צעיר שנהפך למרווח ופרשן פופולרי של מדעי המוח, סוכר שאחראיות לכך צפיפות האוכלוסין והעובדה ש"כולם מכירים את כולם", לכל הפחות בהיכרות שטחית שמביאה לתדירות גבוהה של החי לפת רעיונות ושינופי פעולה, שבתורם מולידים יותר יוזמות, ניסיונות והברקות, והם סוד הצלחת ההייטק הישראלי. את ההסבר הזה הוא שמע מיוסי ורדי, שאיתו שוחח בזמן כתיבת הספר "How Creativity Works" (בתרגום חופשי שי: "דמיין: איך עובדת היצירתיות"), את לרר מנסה לפענח את היצירתיות האנושית ולוקח את קוראיו למסע בין חרשנים, יומים. הספר מעלה באוב את ג'ון לגון,

מעטים יודעים שצבע כחול מעודד חשיבה חופשית בעוד שאדום נוטה לדיק. או שהשעות הראשונות אחרי היקיצה טובות יותר ליצירה. רבים יופתעו לגלות ששיבות סיעור מוחות מזיקות ליצירתיות ומעקרות אותה

ובין דפיו אנו פוגשים את כוב דילן מחבר את שיריו, את הכימאים שהמציאו את הפתקיות הצהובות, משוררים כשיעור קומתו של סמואל קולרידג', את סטיב ג'ובס, בעודו מקים את אולפני פיקסאר בימי גלותו מאפל, ואפילו מגלים שם איך חברת מאטל הכניסה שינויים קטנים בכובות מין כדי להפוך אותן לברבי, הצעצוע לילדות הנמכר בכל הזמנים.

במסע הזה לרר מלקט תובנות והצעות לחידוד היצירתיות, שרבות מהן נבליית: מהמלצה להתעורר בעזרת מק לחת, שתרגיע את המחשבות ותשלה אותן לנרדוד, במקום בעזרת כוס קפה שבעיקר תמריץ את הדם; או ההצעה לקטוע לעי תים ריכוז מאומץ לטובת חלימה בהקיץ או טיול על חוף הים. כולן תזכורות נעימות לעצות מוכרות, שמלות במידע על חקר פעילות המוח שמגבה את החוכמה הישנה בתוקף קצת יותר מדעי.

אבל לצד המוכר, לרר מביא גם כמה רעיונות חדשים. לדוגמה, מעטים יודעים שהצבע הכחול משפיע לטובה על החשיבה החופשית והיצירתית, בעוד שצבע אדום מעודד יותר דיוק – והרבה. שעות הערות הראשונות לרוב פוריות ויצירתיות יותר מיתר היום. נוסף על כך, ממצאי מחקרים מגלים ששיבות "סיעור מוחות" מזיקות ליצירתיות, בעיקר כי לרוב הביקורת והחשיבה האחרת דווקא מעוקרות ומושית במרכז בנייני המשרדים כדי לגרום לעור למחשבות איש של רעהו.

רפאלי הוא ראש מרכז שניא לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה sheifzaf.rafaeli.net

1 מחאות: האביב הקנדי קוויבק, כידוע, עולה באש. אנפי סטונטיס גודשים את הרחובות במחאה על העלאת שכר הלימוד, ובתגובה השלטון במדינה הטיח מנבלות דוקוניות על זכות ההתקלות של הצעירים. אז מה בעצם הולך שם, ואיך זה שדווקא בקנדה השקטה והמושלמת תנועת המחאה צוברת מומנטום רציני כל כך? מישל דין ממגזין "The Awl" מספרת את הסיפור המלא.

http://is.gd/dmQrTU

סרט: רייך הירז

2 מיד לאחר תבוסתם ב-1945 הקימו הנאצים מאחז על הירח, והחלו לעבוד על המזימה השטנית הבאה שלהם: כיבוש כדור הארץ. זה הבסיס העלילתי של קומדיית האינדי "Iron Sky", שבשבועות הספורים מאז יצאה כבר הספיקה להפוך לקלאסיקת קאלט. לכאן היא בטוח לא תגיע, אז אתם רשאים לחפש אותה בצינורות המקובלים.

ironsky.net

גיבור: וואטס אפ

3 רגי וואטס הוא אחד הקומיקאים הגדולים והכישרוניים של זמננו, אבל בארץ הוא עדיין לא זוכה לתהילה שהוא בלי ספק ראוי לה. והזופעה הרוחנית שלו ב-TED, שבה הוא מדגים את המנגד המשריף של הכישרון שלו – מבטיב בוקסינג ועד רעמת שיער מהחלל – היא הזדמנות מעולה להיכנס למוח היחיד במינו הזה.

is.gd/dUSCAj

צילום: אי.אן.פי

אמנות: כל ממזר מצויר

4 כל מי שאי פעם ניסה לצייר דיוקן עצמי והתקשה למצוא קשר למקור צריך לראות את "בלינד סקף פורטרט", מכונת ציור שמוצגת כעת בניו יורק. מצלמים, מניחים יד אחות עט על סד עץ מונחה מחשב, וכלא מרפס עד שהקסם נגמר. וכפי שהסרטון מעיד, זה החיית קסם.

http://is.gd/8fNUK

לסלון: קופסה שחורה

5 Sonos היא אחת התחנות המרכזיות בגישה ההולכת וגדלה של מערכות סטריאו ונטולות כבלים ומבוססות רשת, ומתבלטת בעיצוב האלגנטי של המוצרים שלה. התוספת החדשה למשפחת Sonos היא רמקול סאב-וופר יפהפה ומינימליסטי, שמיועד לעבוד בשיחוף פעולה עם המערכת הקיימת, ולתת למוזיקה את העומק הראוי. 699 דולר.

http://is.gd/SgGstP

לאיפון: המלכודת השבועית

אובססיית האיפון לשבוע הקרוב עתידה להיות משחק הפלטפורמה Mega Run. למרות שאין כאן שום רעיון חדשני או מבריק במיוחד, השצף הבלתי נגמר של מטבעות, כוחות מיוחדים, הפתעות ופרסים, יחד עם העיצוב החמוד והמחיר הנוח (חינם), הופכים אותו למועמד מושלם להתמכרות חדשה.

http://is.gd/PFRVRg

ברכה: תדליקו לבד

7 חנות ההפתעות המקוונת Goods מציעה כרטיס ברכה משלכם לימי הולדת: על חזיתו מודפסים מאה נרות עם הכנה ללהבה. בבואכם להעניק את המתנה, מלאו בצבעי אש את הלהבות כמספר שנות בעל השמחה (לא לשכוח אחד לשנה הבאה), ועשו אדם מאושר. 4 דולר הכרטיס.

http://is.gd/ddYSIT

